

δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ ὁ βίος. Τοῦτο ὅμως καὶ μόνον, ὅτι ὁ Σπυρίδων Ζαμπελίου ἰχνογράφησε τὴν εἰκόνα ἐκείνην, τοῦτο ὅτι ἐχάραξε τὰς κυριωτέρας αὐτῆς γραμμὰς, ἀν καὶ ποῦ μὲν ἐντονώτερον, ποῦ δὲ ἀσθενέστερον, τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ ἵνα ἀναδείξῃ ἀριστοτέχνην τὸν ἄνδρα καὶ ἀξίον τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Τὸ καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐξεπλάγημεν διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ζητημάτων ὅσα ἤγγισεν ἡ τολμηρὰ ἐκείνη χεὶρ· οὐδὲ διστάζομεν νὰ εἰπωμεν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῆς εἶναι διαμπερότητις τρανωτάτη οὐ μόνον περὶ τῆς ἐν τῷ περελθόντι ὑπάρξεως ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι· διότι ἔχουσι τὸ ἀπαράμιλλον αὐτὸ πλεονέκτημα τὰ ἀξία λόγου προϊόντα τῆς ἱστορικῆς τέχνης, ὅτι εἰκονίζουσιν ἅμα μὲν τὸν παρεληλυθότα χρόνον, ἅμα δὲ τὴν διανοητικὴν δύναμιν καὶ τὴν ψυχικὴν ῥώμην τοῦ ἐνεστῶτος.

* * *

—0—

Ἐπερὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου ἐστάλη εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ ἐξῆς ἐπίκρισις, τὴν ὁποίαν εὐχαρίστως καταχωρίζομεν περὰ πόδας, διὰ τὰς εἰδήσεις τὰς ὁποίας δίδει περὶ τοῦ Κρητὸς Φραγκίσκου Σκούρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

Ἐπὶ τοῦ Συγγράμματος
 ΤΟΥ Κ. Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ,
 ἈΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ.

—0—

Οὔτε καιρὸν, οὔτε διάθεσιν ἔχω νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπίκρισιν τοῦ ἀρτίως ἐκδοθέντος ἐν Κερκύρᾳ συγγράμματος τοῦ Κ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου, Λευκαδίου, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἈΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ. Ἄλλοι πλέον πεπαιδευμένοι καὶ ἱκανότεροι ἐμοῦ θέλουσι βεβαίως ἀναδεχθῆ τὸν τοιοῦτον δυσχερῆ μὲν, ὠφέλιμον ὅμως ἀγῶνα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Νεογραμματείας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἡ ἀκολασία τῶν παντὸς εἶδους καὶ γένους ἀμαρτημάτων εἶναι πάντοτε ἐπιζήμιος, ὅχι μόνον εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περιορισμένην τάξιν τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν. Τοιοῦτω τρόπῳ πολυπλασιάζονται τ' ἀμαρτήματα τῶν πολιτῶν, καὶ τὰ φιλολογικὰ ἢ ἐπιστημονικὰ λάθη τῶν συγγραφέων. Οὔτοι δὲ, εἴν ἴναι τῷ ὄντι σοφοί, ἀντὶ νὰ δυσσεβασθῶσι διὰ τὴν ἐπίκρισιν τῶν συγγραμμάτων, χαίρονται μάλιστα, γινόμενοι αἰτία τῆς διασαφῆσεως τῶν ἐσφαλμένων γνώσεων. Δίδου σοφῶ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ὁ δὲ Κικέρων ἔλεγε. *Curio refelli. Quod enim laboro, nisi est veritas magis explicetur?*

Προσβέβων τὴν ἀρχὴν ταύτην, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ φωνῶ πάντοτε, καθ' ὅσον αἱ μικραὶ μου δυνάμεις τὸ ἐπιτρέ-

πουσιν, ὠφέλιμος εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μου, σπεύδω νὰ διορθώσω ἐν σημαντικὸν βιβλιογραφικὸν λάθος τοῦ Κ. Σ. Ζαμπελίου· καὶ λέγω σημαντικὸν λάθος, ἐπειδὴ ἡ διορθωσις τοῦτου καταστρέφει ἐκ θεμελίων ἐν ὁλόκληρον κεφάλαιον τοῦ συγγράμματός του. Ὁ κατὰ πάντα ἀξιώτιμος υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς ποιητικῆς φαντασίας τοῦ ἡμετέρου ζῶντος Τραγικοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, Κ. Σπυρίδων, πλήρης, ὡς φαίνεται, εὐλαθείας καὶ θεοσεβείας, ἐξηγεῖ ὀρθοκέντρικῶς τὰ προεόρτικα τῆς παλιγγενεσίας τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἀπαθίδει εἰς τὴν Ἱπεραρχίαν Θεοτόκου τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ζυγόν. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς ἰδέας του ταύτης, μεταξὺ τῶν κατ' αὐτὸν ἰσχυρῶν ἀποδείξεων, ἐν τῇ ὀγκωδεδστάτῃ Ἱστορικῇ Μελέτῃ του περὶ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, γράφει καὶ τὰ ἐφεξῆς ἐν σελ. 165, καὶ 166 (1). *Προσωποποιήσις τῆς Ἐκκλησίας, Ἰδαρυκότης τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.* ε Ἡδὴ ἡ ὁδὸς τῆς πίστεως ἐκεχάρακτο· ἐπὶ τὸ ἐξῆς, ἡ ὁδὸς αὕτη θέλει σκεπασθῆ ὑπὸ πνευματικῶν κρίνων καὶ ῥόδων οὐρανίων. Ἄλλ' ὅμως εἰς ἐκείνην τὴν γῆν, πρώτην πατρίδα τῶν ποιητικῶν συμβόλων καὶ γενέτειραν τοῦ ἀνθρωπίνου ἰδανικοῦ, οὐσιωδῆς τι καὶ ἀναγκαῖον ἔλλειπεν ἔτι.—Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, πρὸ καὶ μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τοῦ Τριαδικοῦ δόγματος, ἐγένετο μᾶλλον κατεπείγουσα ἡ καθιέρωσις ἰδανικῆς τινοῦ τῆς Ἐκκλησίας προσωποποιήσεως. Ἡ μεγαλοῦττωρ καὶ μεγαλοσύμβολος Ἐκκλησία εἶχεν ἤδη κηρύξει, διὰ τῶν φωστῆρων καὶ διδασκάλων τῆς, ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, μυστικῶς τε καὶ ἀλληγορικῶς, ὑπαινέτοντο ὑψηλὰ νοήματα καθολικότητος· ὅτι, μηδὲ κεραιάν ἐντυγχάνουσιν οἱ πιστοὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς, μὴ περιέχουσιν διπλὴν ἔννοιαν· καὶ ὅτι ἕως εἰς αὐτὰ τὰ κύρια τῆς Διαθήκης ὀνόματα ἐμφωλεύει μυστήριον, ὅπερ πρέπει δεόντως νὰ διερευνηθῶμεν. Αὕτη λοιπὸν ἡ τὰ πάντα περιέχουσα Ἐκκλησία ὠφείλεν, ἐπὶ τέλος, νὰ παρρησιασθῆ καὶ αὕτη ὑπὸ τινὰ τηλαυγῆ περιεκτικωτάτην προσωποποίησιν.

Ἐλλείπε τοιαύτη προσωποποιήσις!—Καὶ ποῖον πρόσωπον ἀγιώτερον καὶ καταλληλότερον τῆς Θεοτόκου Μαρίας, αὐτῆς τῆς τεκούσης τὸν Θεὸν Λόγον, αὐτῆς ἣν ἄγγελοι δοξολογοῦσιν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, αὐτῆς τῆς πλατυτέρας οὐσῆς τοῦ στερεώματος! Οἱ πατέρες προθύμως ὑπεδέξαντο τοῦτο τὸ ἱερώτατον πρόσωπον. Ἡ μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἐγένετο οὐράνιος συνάμα καὶ ἐπίγειος τύπος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπογραμμὸς περικαλλίστατος ἐντελείας καὶ πνευματικότητος, ἔκφρασις πάσης νοεράς καὶ νοητῆς καλλονῆς. Ἡ γραφὴ τοῦ Λουκᾶ, καὶ ἡ μεγαλοφυῆς Ἑλληνικὴ φαντασία, περιέκοσμησαν καὶ ἐξεκόνισαν ἀμείσιως αὐτήν. Καθὼς δὲ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διπλοῦν εἶχεν ἔνδυμα, τὸ ἰδανικὸν δηλαδὴ, καὶ προσέτετε τὸ μερικόν, τοῦτέστι τὸ Ἑλληνικόν· οὕτω τὸ πανάχαυτον καὶ ὑπερευλογημένον τοῦτο πλάσμα, τὸ ἐντελέστερον ὄσων ἐξῆλ-

(1) Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ὁλοκλήρου τοῦ τεμαχίου τοῦτου, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ λάβῃ γινῶσιν τοῦ ὕφους καὶ τῆς φαντασίας Κ. Ζαμπελίου.

Θον· ἐκ χειρὸς Θεοῦ, ἀντεπροσώπευσεν ἐν ταῖς οὐρα-
νίαις σκιναῖς δύο τινὰς πνευματικὰς ἐντελείας· τὴν
τῆς πανανθρώπου Ἀτομικότητος, καὶ τὴν τῆς μερι-
κῆς προσέτι τοῦ γένους ἡμῶν. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ αἰ-
πάρθενος Μαρία ἀνεκρύχθη ἔκτοτε προστάτις καὶ
μεσίτρια καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πανελληνίου πρὸς
τὸν φιλόνηρον Θεόν, ἀρωγὸς ἐπουράνιος τῆς σωτη-
ρίας, τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας του.—Καὶ ὡς
πρὸς τοῦτο, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι παράδοξον καὶ
ἴσως μοναδικὸν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ τὸ προαίση-
μα ὑπὲρ ἐκ χρόνων ἀπωτάτων, καὶ χάριτι ταύτης
τῆς ὑψηλῆς πνευματικότητος, ἔσχον οἱ Πατέρες περὶ
μελλούσης παλιγγενεσίας Ἑλληνισμοῦ. Θεθείας ἀ-
παξ τῆς Ἑλληνικῆς γενεᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Θεο-
τόκου, φαίνεται ὅτι πλέον ἐστερειώθησαν ἐν ταῖς καρ-
δίαις τῶν πιστῶν ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐ-
θνικότητος. Παρδειγμάτα τῆς προφητικῆς ταύτης
χάριτος· πολλὰ καὶ λαμπρὰ δυνάμεθα νὰ μνη-
μονεύσωμεν· ὅμως ὁ ἀείμνηστος καὶ εὐφύεστατος
ἡμῶν συμπαλίτης Ἡλίας ὁ Μηνιάτης, ὅστις ἀκμάσας
περὶ τὰ τέλη τῆς 12' ἑκατοντ. προησθάνθη καὶ αὐ-
τός, ὡς ὁ, κατ' ἄλλον τρόπον, σύγχρονος αὐτοῦ καὶ
Φιλέλληνα Φενελών, τὴν Ἑλληνικὴν ἀναγέννησιν, μᾶς
παρέχει τὸ καθαρώτερον καὶ μᾶλλον εὐγλωττον. Ἐν
τῷ πανηγυρικῷ αὐτοῦ λόγῳ εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν,
ὡς ἂν ἄρα προέβλεπεν ὁ θεσπέσιος τί ἔμελλεν ἐν τῇ
αὐτῇ ἡμέρᾳ νὰ συμβῆ μετὰ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα
ἔτη, πίπτει γονυπετῆς, καὶ, προσκαλῶν τοὺς περιε-
στῶτας νὰ συμπροσπέσωσιν εἰς τοὺς πόδας τῆς οὐ-
ρανίου Προστάτιδος, μετὰ καρδίας συντετριμμένης
ἐκφωνεῖ· α ἕως πότε πανακήρατε Κόρη, τὸ τριτά-
θλιον γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει νὰ εὐρίσκηται εἰς τὰ
δεσμὰ μιᾶς ἀνυποφορήτου δουλείας, ἕως πότε νὰ
τοῦ πατῆ τὸν εὐγενικὸν λαὸν ὁ βάρβαρος Θράξ ;
ἕως πότε ἔχουσι νὰ βασιλεύωνται ἀπὸ μισὸν Φεγ-
γὰρι ἢ χῶραις ἐκείναις εἰς τὰς ὁποίας ἀνέτειλεν εἰς
ἀνθρωπίνην μορφήν ἀπὸ τὴν ἡγιασμένην γαστέρα σου
ὁ μυστικὸς τῆς δικαιοσύνης Ἡλίας; Ἄχ! Πάρθενε,
ἐνθυμήσου, πῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρότερον παρά εἰς
ἄλλον τόπον ἔλαμψε τὸ ζωηρόρον φῶς τῆς ἀληθι-
νῆς πίστεως! Τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐστάθη τὸ πρῶ-
τον, ὅπου ἀνοιξε τὰς ἀγκάλας καὶ ἐδέχθη τὸ θεῖον
Εὐαγγέλιον τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, τὸ πρῶτον, ὅ-
που μὲ μύρια βάσανα ἐγύρευαν νὰ ἐξεριζώσωσιν ἀπὸ
τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ σεβάσμιόν σου ὄνομα·
ἐταῦτο ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τοὺς διδασκάλους,
ὅπου μὲ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας τοὺς ἐφώτισαν τὰς
ἡμαυρωμένας διανοίας τῶν ἀνθρώπων· ἐταῦτο τὰς
ποιμένους, ὅπου μὲ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον ἐξώρισαν
τοὺς αἰμοῦδάρους λύκους ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν παί-
μνιον· ἐταῦτο τοὺς γεωργούς, ὅπου μὲ τὸ ἄροτρον τοῦ
σταυροῦ, καὶ μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου ἐγζώργη-
σαν τὰς καρδίας καὶ σπέρνοντες τὸ εὐαγγελικὸν σπό-
ρον, ἐτέρισαν τὰς ψυχὰς διὰ τὴν οὐράνιον ἀποθήκην·
ἐταῦτο τοὺς μάρτυρας, ὅπου μὲ τὸ ἴδιον αἷμά τους
ἐβάψαν τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας. Λοιπὸν, εὐ-
σπλαγχνῆ Μαριὰμ, παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸ Χαῖρε
ἐκεῖνο, ὅπου μᾶς ἐπρομήνυσσε τὴν Χεράν, διὰ τὸν

ἀγγελικὸν ἐκεῖνον εὐαγγελισμόν ὅπου ἐστάθη τῆς Σω-
τηρίας μας τὸ προοίμιον, χάρισόν του τὴν προτέραν
τιμὴν, ἀσκήσοι το ἀπὸ τὴν κοπρίαν τῆς δουλείας
εἰς τὸν θρόνον τοῦ βασιλικῷ ἀξιώματος, ἀπὸ τὰ
δεσμὰ εἰς τὸ σκήπτρον, ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν εἰς
τὸ βασίλειον! Καὶ ἐν ἐτούταις μας ἡ φωναὶ δὲν σὲ
παρακινήσωσιν εἰς σπλάγγνος, ἄς σὲ παρακινήσωσιν εἰς
τοῦτο τὰ πικρὰ δάκρυα, ὅπου μᾶς πέφτωσιν ἀπὸ
τὰ μάτια! ἀλλὰ ἀνίσως καὶ ἐταῦτα δὲν φθάνουσιν,
ἄς σὲ παρακινήσωσιν αἱ φωναὶ, καὶ αἱ παρακλήσεις
τῶν Ἁγίων σου, ὅπου ἀκαταπαύστως φωνάζουσιν ἀπὸ
ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισαθλίου Ἑλλάδος. Φωνάζει ὁ Ἀν-
δρέας ἀπὸ τὴν Κρήτην. Φωνάζει ὁ Σπυρίδων ἀπὸ τὴν
Κύπρον. Φωνάζει ὁ Ἰγνάτιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν.
Φωνάζει ὁ Διονύσιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Φωνάζει ὁ Πο-
λύκαρπος ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Φωνάζει ἡ Αἰκατερίνα
ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Φωνάζει ὁ Χρυσόστομος ἀπὸ
τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. Καὶ δεύγοντάς σου τὴν
σκληροτάτην τυραννίδα τῶν Ἀγαρηνῶν, ἐλπίζουσιν ἀ-
πὸ τὴν ἄκραν σου εὐσπλαγγνίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γέ-
νους τὴν ἀπολύτρωσιν.»

Ὁ Κ. Σ. Ζαμπέλιος Ἑσβαίως δὲν ἤθελε ἀποδώσῃ
εἰς τὸν Ἡλίαν Μηνιάτην τὸν πατριωτικώτατον καὶ
ἐνθουσιώδη ἐπίλογον τοῦτον τοῦ πανηγυρικοῦ του εἰς
τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεστόκου, ἐὰν ἰδιαίτεροι πε-
ριστάσεις δὲν ἤθελον φέρει προσκόμματα εἰς τὴν ἐκ-
δοσιν τῆς πρὸ τεσσάρων ἡδὴ ἐτῶν ἀναγγελθείσης
Δευτέρας ἐκδόσεώς μου, αὐξηθείσης καὶ πλουτι-
σθείσης μὲ βιβλιογραφικὰς σημειώσεις, τοῦ Κατα-
λόγου τῶν ἀπὸ τοῦ 1476 μέχρι τοῦ 1821 ἔτους
τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀ-
μιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν
γλῶσσαν, διότι ἰδοὺ τί λέγω, περὶ τοῦ ἐφεξῆς
βιβλίου.

« Τέχνη Ῥητορικῆς Φραγκίσκου Ἱερέως τοῦ Σκού-
ου φου, Κρητὸς τοῦ ἐκ Κυθωρίας, φιλοσοφίας καὶ
ἱερᾶς θεολογίας διδασκάλου, τῆ Μητρὶ καὶ Πατρί-
νῳ γονυπετῶς ἀφιερωθείσα. Arte di Retorica di
Francesco Scuffo, Dottor Teologo, e di Mon-
signor Illustrissimo e Revere. Marco Anto-
nio Barbarigo, Archivescovo di Corfù, vicario
generale. Ἐνετίησι παρὰ Μιχαὴλ Ἀγγέλω τῷ
Βαρβονίῳ. ἀρχαί. εἰς 8ον .ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ. Τὸ περὶ
Ῥητορικῆς τέχνης σύγγραμμα τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον
ὅπερ συνετάχθη εἰς τὴν κοινὴν μας διάλεκτον. Ὡς
δειγμὰ δὲ τῆς εὐφυίας καὶ τοῦ Ῥητορικοῦ ὕφους τοῦ
Σκούφου, ἀναφέρω τὸ ἐφεξῆς τεμάχιον, ἐκ τοῦ ὅ-
ποιου γίνεται ἐπίσης δῆλον, ὅτι εἰς ἅπασαν ἐποχὴν
οἱ στοχασμαὶ τῶν λογίων Ἑλλήνων ἐτείνοντο εἰς τὴν
ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους ἀπὸ τὸν ζυγὸν
τῶν Τούρκων.»

(Ἐκ τοῦ συγγράμματος Τέχνη Ῥητορικῆς
Φραγκίσκου Σκούφου.)

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΒΟΛΗΣΕΩΣ σελ. 371.

Μὲ τὸ σχῆμα τῆς Δεήσεως θέλω παρακλέσει τὸν
ἐλευθερωτὴν τοῦ κόσμου Χριστὸν, νὰ ἐλευθερώσῃ
μὴν φορὰν τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἀπὸ τὴν δουλείαν

των Ἀγαρηνῶν, καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ὀττομανικοῦ Βριαρέως. — Φθάνει, Κριτὰ δικαιοτάτε, φθάνει. Ἔως πότε οἱ τρισαθλίοι Ἕλληνες ἔχουσι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν δεσμὸν τῆς δουλείας, καὶ μὲ ὑπερήφανον πόδα νὰ τοὺς πατῆ τὸν λαιμὸν ὁ βάρβαρος Θράκης; ἔως πότε Γένος τόσον ἐνδοξόν, καὶ εὐγενικὸν ἔχει νὰ προσκυνᾷ ἐπάνω εἰς βασιλικὸν θρόνον ἕνα ἄθεον τουλουγκί, καὶ ἡ χώρας ἐκεῖναις, εἰς ταῖς ὁποῖαις ἐνατέλλει ὁ ὀρατὸς τοῦτος Ἡλῖος, καὶ εἰς ἀνθρωπίνην μορφὴν ἀνέτειλας καὶ ἐσὺ ὁ ἀόρατος, ἀπὸ ἡμῶν ἐγγάρι νὰ βασιλεύωνται; Ἄ, ἐνθυμήσου, σὲ παρακαλῶ, πῶς εἶσαι ὄχι μόνον Κριτῆς, ἀμὴ καὶ πατήρ, καὶ πῶς παιδεύεις, ἀμὴ δὲν θανατώνεις τὰ τέκνα σου. Ὅθεν ἀνίσως καὶ ἡ ἀμαρτία τῶν Ἑλλήνων ἐπαρακίνησαν τὴν δικαίαν σου ὀργὴν, ἀνίσως καὶ εἰς τὴν κάμινον τῆς ἰδίας των ἀνομίας σου ἐχάλκευσαν τὰ ἀστροπελέκια, διὰ νὰ τοὺς ἀφανίσῃς ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Οἰκουμένης. Ἐσὺ, ὅπου εἶσαι ἦλος εὐσπλαγγνία, συγχώρησαι, καὶ σῦσαι ἐκεῖνα εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀπειροῦ σου ἐλεημοσύνης. Ἐνθυμήσου, Θεάνθρωπε Ἰησοῦ, πῶς τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἐπαύθη τὸ πρῶτον, ὅπου ἀναιξο ταῖς ἀγκάλαις, διὰ νὰ δεχθῆ τὸ θεῖόν σου Εὐαγγέλιον τὸ πρῶτον, ὅπου ἔβριζε χαμαὶ τὰ εἰδῶλα, καὶ κρεμάμενον εἰς ἕνα ἕυλον σὲ ἐπροσκύνησεν ὡς Θεόν· τὸ πρῶτον, ὅπου ἀντατάθη τῶν τυράννων, ὅπου μὲ τόσα καὶ τόσα βασάνια ἐγύρευαν νὰ ξερρίζωσιν ἀπὸ τὸν Κόσμον τὴν Πίστιν, καὶ ἀπὸ ταῖς καρδίαις τῶν Χριστιανῶν τὸ θεῖόν σου ὄνομα· μὲ τοὺς ἰδρωτάς τῶν Ἑλλήνων εἴξανε, Χριστέ μου, εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἡ Ἐκκλησία σου· οἱ Ἕλληνες τὴν ἐπλούτισαν μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας, τοῦτοι καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ τὸν κάλαμον, καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ζωὴν τὴν ἐπιφάντευσαν, τρέχοντες μὲ ἀπειρον μεγαλοφυχίαν καὶ εἰς ταῖς φυλακαῖς, καὶ εἰς ταῖς μάστιγαις, καὶ εἰς τοὺς τροχοὺς, καὶ εἰς ταῖς ἐξορίας, καὶ εἰς ταῖς φλόγαις, καὶ εἰς ταῖς πύσσαις, μόνον διὰ νὰ σῦσου τὴν πλάνην, διὰ νὰ ξαπλώσουν τὴν Πίστιν, διὰ νὰ σὲ κηρύξουν Θεάνθρωπον, καὶ διὰ νὰ λάμψῃ, ὅπου λάμπει ὁ ἥλιος, τοῦ Σταυροῦ ἡ δόξα, καὶ τὸ μυστήριον. Ὅθεν ὡς εὐσπλαγγος μὲ τὴν θεικὴν σου παντοδυναμίαν κάμε, νὰ φύγουν τὸν ζυγὸν τέτοιας βαρβαρικῆς αἰχμαλωσίας· ὡς φιλόδιωρος καὶ πλουσιοπάροχος ἀνταποδοτῆς, ἀνοίγωντας τοὺς θησαυροὺς τῶν θεῶν σου χαρίτων, ὕψωσαι πάλιν εἰς τὴν πρότεραν δόξαν τὸ Γένος, καὶ ἀπὸ τὴν κοπρίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν κάθεται, δός του τὸ σκῆπτρον, καὶ τὸ Βασιλεῖον ἢ φωναῖς, ἢ παρακάλεσαις τῶν Ἁγίων σου, ὅπου ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισαθλίας Ἑλλάδος φωνιάζουσι, φωνιάζει ἀπὸ τὴν Κρήτην ἕνας Ἀιδρέας, καὶ σὲ παρακαλεῖ, νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς Ἀγαρηνοὺς, λύκους ἐπ' ἐκεῖνο τὸ Βασίλειον, εἰς τὸ ὅποιον ἐποίμανε τῆς Χριστιανότητος σου ποιμνίης τὰ πρόβατα· φωνιάζει ἐπὶ τὴν πόλιν ἕνας Χρυσόστομος, καὶ σὲ παρακαλεῖ, νὰ μὴν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Υἱοῦ ἐκεῖνῃ ἡ χώρα . . . φωνιάζει ἡ Αἰκατερίνα διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, φωνιάζουσι οἱ Ἰγνάτιοι ἀπὸ

τὴν Ἀντιόχειαν, οἱ Πολύκαρποι ἀπὸ τὴν Σμύρνην, οἱ Διονύσιοι ἀπὸ ταῖς Ἀθήναις, οἱ Σπυρίδωνες ἀπὸ τὴν Κύπρον, καὶ δείχοντάς σου τοὺς λεόντας ὅπου τοὺς ἐξέσχισαν, ταῖς φλόγαις ὅπου τοὺς ἔκαυσαν, τὰ σιδηρὰ ὅπου τοὺς ἐθέρισαν, ἐλπίζουσι ἀπὸ τὴν ἄκραν σου εὐσπλαγγνίαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀπολύτρωσιν.»

Ἀπατάται λοιπὸν μεγάλως ὁ βιογράφος τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας Ἀνθίμος Μαϊαράκης, ἀποδίδων εἰς τὸν Ἡλίαν Μηνιάτην ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς τὸν Φραγκίσκον Σκούφον. Διὸ νομίζω ὅτι ἡ Ῥητορικὴ Τέχνη αὐτοῦ ἦτον ἀγνωστος εἰς τὸν Αἰδεσιμώτατον Μαζαράκην· ἐὰν ἐγνώριζε τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἢ δὲν ἠθέλην ἀναφέρει ὡς παράδειγμα τῆς γλωσσολογίας τοῦ Μηνιάτου τὸν ἐπίλογον τοῦ δευτέρου ἐγκωμιαστικοῦ Λόγου του εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου, ἢ, ὡς ἀμερόληπτος συγγραφεὺς, ἠθέλε σφειώσαι, ὅτι ὁ Μηνιάτης ἐρανίσθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τεμάχιον ἀπὸ τὴν Ῥητορικὴν τοῦ διδασκάλου του Σκούφου, κάμνων μεταβολὰς τινὰς ἵνα μὴ φανῆ λογοκλέπτης (plagiarius) τοῦτου. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἠλάττωσαν ὁμοίως τὴν πρωτότυπον καλλονὴν τοῦ Ῥητορικοῦ ὕφους τοῦ Σκούφου, ὡς δύναται ἕκαστος νὰ τὸ ἐνοήσῃ, παραβαλλὼν τὸ πρόβληθὲν τεμάχιον του μὲ τὸ ἐφεξῆς τοῦ Μηνιάτου. (Ἴδε ἀνωτέρω τὸ Κεφάλαιον τοῦ Ζαμπέλιου.) Ἡ φράσις, π. χ. τοῦ Μηνιάτου: ἔως πότε νὰ τοῦ πατῆ τὸν εὐ γενικὸν λαιμὸν ὁ βάρβαρος Θράξ, ὄχι μόνον δὲν ἔχει τὴν εὐρυτιαν τῆς φράσεως τοῦ Σκούφου: ἔως πότε οἱ τρισαθλίοι Ἕλληνες ἔχουσι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, καὶ μὲ ὑπερήφανον πόδα νὰ τοὺς πατῆ τὸν λαιμὸν ὁ βάρβαρος Θράκης, ἀλλὰ εἶναι ἐσφαλμένη λογικῶς καὶ γεωγραφικῶς. Καὶ τῷ ὄντι εἶναι λογικωτάτη ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ νικητὴς μὲ ὑπερήφανον πόδα πατεῖ τὸν λαιμὸν τοῦ νενικημένου, τοῦ ὁποῖου τὸ γένος δύναται νὰ ἦναι εὐγενές, ὄχι δὲ καὶ ὁ λαιμὸς. Ἐπὶ τῆς τοῦ Σκούφου φράσεως ὁ βάρβαρος τῆς Θράκης, ἕκαστος ἐνοεῖ τὸν κατακτητὴν αὐτῆς, τὸν Ὀθωμανόν· ἐνῶ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Μηνιάτου ὁ βάρβαρος Θράξ, ὁ μὴ γνωρίζων τὴν ἀρχαίαν Γεωγραφίαν, νομίζει ὅτι ὁ βάρβαρος Ὀθωμανός εἶναι Θράξ, καὶ ὄχι Ἀσιανός. Χάριν δὲ συντομίας, παραλείπω τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀποτυχίας τοῦ Μηνιάτου ἐκ τῶν ἐπιλοίπων παρ' αὐτοῦ γινομένων μεταβολῶν τῶν ἐκφράσεων τοῦ Σκούφου.

Σήμερον δὲ στρέφω τὸν λόγον πρὸς τὸν Κ. Σ. Ζαμπέλιον παρατηρῶ εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, θεωρούμενος ὡς κεφαλὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ διὰ τῆς σταυρώσεώς του ἠλευθέρωσε τὸν Κόσμον ἀπὸ τὴν προπατορικὴν κατάραν, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐθεωρήθη ἀπὸ τὸν Σκούφον καὶ ὡς ἐλευθερωτῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, καὶ ἐπομένως εἰς αὐτὸν ἔτεινε τὴν ἐνθερμον δέσπιν του, καὶ ὄχι εἰς τὴν Μητέρα του, τὴν Ἀειπάρθενον Μαριὰμ, ἧτις εἶναι μεσίτρια ὅλων τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Λαμβάνεται λοιπὸν τὰ μέγιστα ὁ Κ. Σ. Ζαμπέλιος γράφων, ὅτι ἡ προστασία τῆς

Θεοτόκου ἐφάνη ἀποκλειστικῆ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διότι τὴν δοξασίαν ταύτην ἔχουν ὅλοι οἱ Ἴταλοί. Τὰ Χριστιανικὰ Βασίλεια, μάλιστα τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Οὐγγρίας, ἔχουν χαρχυμένην τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς αὐτὰ τὰ νομίσματά των, καὶ τὴν ἐπονομάζουσι **PATRONA**, ἢ γουσι **ΠΡΟΣΤΑΤΡΙΔΑΝ**.

Δικαίω δὲ τῷ λόγῳ, ἐν δὲν ἀπατάμεθα, εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ βιβλιογραφικοῦ λάθους τοῦ Κ. Σ. Ζαμπελίου περὶ ἐνὸς λόγου τοῦ Μηνιάτου ἤθελε καταστρέψει ὀλόκληρον ἐν κεφάλαιον τοῦ συγγράμματός του περὶ *Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ*. Ἐπιτέλους ὀφείλω νὰ προσθέσω εἰς τὰ παρ' ἐμοῦ λεχθέντα, ὅτι ὁ Φραγκίσκος Σκούφος ἦτο μὲν Ἕλληνας τὸ γένος, τέκνον δὲ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἦτο Τοποτηρητὴς τοῦ ἐν Κερκύρα Δατίνου Ἀρχιεπισκόπου Βαρναβίου. Ἡ πατριωτικὴ λοιπὸν δέησις του πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἦν ἕκαθεν ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη πρὶν δράξωσιν οἱ Ἕλληνας τὰ ὄπλα τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους των, ἔτι μᾶλλον ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ πατριωτισμὸς εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων τῶν πρεσβευόντων τὸ δόγμα τῶν Δυτικῶν, καὶ ὅτι ὁ διδάσκαλος τῆς Ῥητορικῆς Τέχνης Σκούφος καὶ ὄχι ὁ Θεοπέποιος Μηνιάτης προεἶδε τί ἐμελλε νὰ συμβῆ μετὰ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἔτη, ἦτοι κατὰ τὸ 1821. Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Μηνιάτης ἦτο δωδεκαετὴς παιδίον ὅτε κατὰ τὸ 1681 ἐτυπώθη ἡ Ῥητορικὴ τοῦ Σκούφου.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΒΡΕΤΟΣ.

ΝΕΟΣ ΑΥΤΕΝΕΡΓΗΤΟΣ ΣΙΦΩΝ.

Τὸ σημαντικώτατον πλεονέκτημα τοῦ σίφωνος τούτου, ἐφευρεθέντος νεωστὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Κ. Βαγίου, συνίσταται εἰς τοῦτο μάλιστα, ὅτι δι' αὐτοῦ καθίσταται περιττὴ πᾶσα, πρὸς εἰσγωγὴν τοῦ ἀέρος ἐντὸς πίθου (βαρελίου), ὅπῃ, ὅπως ἐκρέυσθη ἐξ αὐτοῦ τὸ ὑγρὸν. Πλεονέκτημα μέγιστον τὸ ὅποιον πρέπει νὰ καταδειξώμεν, διότι εἶναι γνωστὸν εἰς πάντα εἰδήμονα ὅτι τὰ ὀργάζοντα ὑγρά ἀναδίδουσιν ἀνθρακικὸν ὀξυγενὲς ἀέριον, καὶ ὅτι ἡ τελεία διατήρησις αὐτοῦ, καὶ τὸ μέσον τοῦ νὰ παραληφθῆ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἀπορρόφησις τοῦ ὀξυγόνου, ὑπάρχουσιν ὄροι ἀναγκαῖοι πρὸς συντήρησιν τῶν ὑγρῶν τούτων, ὥστε οὔτε νὰ ἐξασθενήσωσιν, οὔτε νὰ ὀξίωσιν καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν θερμότεραν ὥραν τοῦ χρόνου. Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ προκειμένου αὐτενεργήτου σίφωνος τὰ ὑγρά ταῦτα διατηροῦσι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καλὴν αὐτῶν ποιότητα ὡς ὅταν ἐκλείσθησαν κατὰ πρῶτον.

Ἐκφεύγοντος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξυγενεοῦς ἀέριου ἀπὸ τοῦ πίθου, τὰ πνευματώδη ὑγρά ἐξασθενοῦσιν, ἀπορροφουμένου δὲ τοῦ ὀξυγόνου ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ὀξείωσιν. Ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα πηγάζουσιν ἀπὸ τὴν διηλεκτὴ τοῦ ἀέρος εἰσοδὸν διὰ τῶν ἐν χρήσει σήμερον ὀπῶν. Ἐτερον μέγα πλεονέκτημα τοῦ προκειμένου σίφωνος παρέχει ἡ ἀπλότης τῆς κατασκευῆς του, καὶ ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποίαν πᾶς τις δύναται ἀποσυνθέτων αὐτὸν νὰ τὸν καθάρσῃ, καὶ νὰ τὸν συναρμόσῃ ἐκ νέου, ἀποφεύγων δυσκολίας καὶ ἐξοδα.

Ἐνίστα ἐπέρχεται ἐκ τοῦ ὀργασμοῦ τοῦ ὑγροῦ μέγας βρασμὸς ἐντὸς τοῦ δοχείου, καὶ τότε ἅμα στραφομένου διὰ τῆς κλειδῆς τοῦ ἐμβόλου, τὸ ὑγρὸν ἐξέρχεται δι' ἀμφοτέρων τῶν διόδων τοῦ σίφωνος, μέχρι ὅτου ἐλαττωθῆ ὁ βρασμὸς ἐκρευσάσης ποσότητος τινος. Ἄλλ' ἂν τοῦτο ποτὲ συμβῆ ἡ ὑπουργία τοῦ σίφωνος οὐδαμῶς βλάπτεται.

Τὸ ἐμβόλον Γ ἔχον σχῆμα κωνοειδὲς καὶ ἀρμαστούμενον ἀκριβῶς, ἐμποδίζει τὴν διὰ τοῦ σωλήνος ἐκροήν.

Ἡ σπείρα πιέζουσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐμβόλου Γ ἐγγυᾶται τὴν τελεσιουργὸν αὐτοῦ ἐνέργειαν.

Διὰ νὰ ἐννοηθῆ ἀκριβῶς ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθειτα ἀρχή, ἂς ὑποτεθῆ ὅτι ὁ σίφων εἶναι διαφανὴς, εἰ καὶ ὑπάρχει κατασκευασμένος ἐκ τοῦ συνήθους μετάλλου ἐξ ὃ καὶ οἱ σωλήνες ἐν γένει. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ νομισθῆ τις ὅτι τὸ ὑγρὸν ῥέει διὰ μικρᾶς ὀπῆς μόνον (ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα) ἀπ' ἐναντίας τοῦτο ῥέει ἐλευθέρως δι' ὅλου τοῦ σωλήνος.

Ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει πώματα, εἶναι ἀκατάλληλα καὶ ἀχρηστα. Ἄν μεταχειρισθῆς συνήθως σωλήνα καὶ θέσης ἐν πώμα εἰς τὴν ὀπῆν, θέλει προκύβῃ ἡ ἀκόλουθος βλάβη· ὅταν πρόκηται νὰ ἐκρέυσῃ τὸ ὑγρὸν πρέπει νὰ χαλαρώσῃς τὸ πώμα· ἀλλὰ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξυγενὲς ἀέριον ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν πίθον καὶ ἀντικαθιστάνεται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Οὕτω λοιπὸν, τὸ μὲν ζωτικὸν στοιχεῖον τῶν ὑγρῶν ἐξαφανίζεται, ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰσέρχεται ἄλλο φθοροποιόν, ὁ ἀήρ. Οὗτος ἀδυνατίζει τὸ ὑγρὸν καθ' ὅλας τοῦ ἐτους τὰς ἐποχάς, ἐν δὲ ὥρᾳ θερμότητος ὀξίζει αὐτό.

Ἴδου καὶ ὁποῖα ἡ ὑπουργία τοῦ νεωστὶ ἐφευρεθέντος τούτου σίφωνος·

Ὅταν τὸ πώμα στραφῆ, τὸ ὑγρὸν ῥέει ἐκ τοῦ ἀγγείου (κατὰ τὴν διὰ τῶν τριῶν μούρων ἐλικοειδῶν γραμμῶν ἐμφαινόμενὴν διεύθυνσιν). Ὁ ἀήρ εἰσορμᾷ ἀμέσως εἰς τὸν ἀεραγωγὸν σωλήνα διὰ τῆς ὀπῆς Η. διέρχεται διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ πώματος Γ, καὶ διὰ τοῦ σωλήνος φθάνει εἰς τὸν πίθον, εἰς ἀποκρῶσαν ποσότητα ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐκροήν τοῦ ὑγροῦ. Τοιοῦτοτρόπως δὲν εἰσάγεται πλεονέτερος ἀήρ τοῦ ἀπολύτως χρεσιώδους. Ὁ ἀήρ εἰσερχόμενος διαπερᾷ τὸ ὑγρὸν καὶ ἀναβαίνει πρὸς τὰ ἄνω, ὡς ἐμφαίνουσιν αἱ διὰ στιγμῶν σημειωμέναι γραμμαί. Ὅταν τὸ πώμα ἀντιστραφῆ, τότε οὐδ' ἀήρ εἰσέρχεται οὐδ' ὑγρὸν διὰ τοῦ ὑγραγωγῶ ὀχετοῦ ἐξέρχεται. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ ἀποκλείεται ἐν τῷ ἅμα. Ὁ τόπος ὁ καταχόμενος ἀπὸ τὸ ὑγρὸν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὀχετοῦ ὑπάρχει σημειωμένος εἰς τὴν εἰκόνα διὰ μελαίνης σκιάς. Τὸ διάστημα μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑγροῦ καὶ τῆς ἐνδον πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου, πληροῦται ἀπὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, τὸ ὅποιον, μένον ἐγκεκλεισμένον, καθιστάνεται στοιχεῖον ζωτικὸν τοῦ ὑγροῦ, ὡς θέλει κατανοήσῃ πᾶς ὅστις μεταχειρίζεται πρὸς ζημίαν τοῦ συνήθους σωλήνος καὶ ὅπας πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ἀέρος αἰτίνας, εἴτε διότι πολλάκις κατὰ παραδρομὴν δένει φράττονται, εἴτε διότι τὰ πώματα χαλαροῦνται, ἀφίνοσιν τὸν ἀέρα νὰ εἰσέρχεται καὶ οὕτω φθείρεται τὸ ὑγρὸν. Ἴδου δὲ καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνῃται χρῆσις αὐτοῦ.